

Kohti ICT-Tradenomia

Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja 1

Ulla Mutka
Hannu Ikonen
Jyrki Kataja
Annikki Mikkonen
Maija-Liisa Siitari
Matti Virtala
Tapani Äijänen

Kohti ICT-Tradenomia

*Haasteena kouluttaminen
korkea-asteen yhdistelmäammattiin
Koulutusohjelmien ristiinarviointiraportti*

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ POLYTECHNIC

Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja
Toimittaja • Eva Ijäs

© 2004

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kohti ICT-Tradenomia
Haasteena kouluttaminen
korkea-asteen yhdistelmäammattiin
Koulutusohjelmien ristiinarviointiraportti

Kansi • Pekka Salminen
Taitto • Pekka Salminen
Paino • Jyväskylän yliopistopaino • 2004

ISSN 1795-3766
ISBN 951-830-041-0

Myynti ja jakelu
Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. (014) 444 67 57
Faksi (014) 444 67 00
Sähköposti: kirjasto@jypoly.fi
www.kirjasto.jypoly.fi

Sisällys

Tiivistelmä	7
Abstract	11
Esipuhe	15
1 Arvioinnin valmistelu	18
1.1 Sisäisen ristiinarvioinnin taustaa	18
1.2 Arviointiryhmä.....	19
1.3 Arviointimenetelmä.....	20
1.4 Arvioinnin teemat ja kohteet	21
1.5 Aikataulu	23
2 Arviointiprosessi	24
2.1 Arviointiprosessin kuvaus	24
2.2 Arvioinnin eettiset pelisäännöt	25
2.3 Arvioinnin vaiheet.....	25
3 Arvioinnin tulokset	28
3.1 Yleiset havainnot arvioitavasta koulutusohjelmasta	28
3.2 Tulokset teemoittain.....	30
4 Vahvuudet ja kehittämis ehdotukset	38
5 Arviointiprosessin kehittämisehdotukset	40
Liitteet.....	42

Tiivistelmä

Mutka, Ulla; Ikonen, Hannu; Kataja, Jyrki; Mikkonen, Annikki; Siitari, Maija-Liisa; Virtala, Matti; Äijänen, Tapani.

Kohti ICT-Tradenomia. Haasteena kouluttaminen korkea-asteen yhdistelmäammattiin. Koulutusohjelmien ristiinarviointiraportti.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2004, 44s.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja, 1)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 951-830-041-0

Pitkäaikaisen kansainvälisen kokemuksen mukaan eri alojen välinen vuoro-vaikutus ja keskinäinen palaute korkeakoulun sisällä voi johtaa poikkeuksellisen hedelmälliseen institutionaaliseen oppimisen ja kehittymisen prosessiin. Siitä syystä sisäisen ristiinarviointijärjestelmän kehittäminen on otettu osaksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun laatutyötä. Ensimmäinen arviointi toteutettiin ammattikorkeakoulun strategiaryhmässä marraskuussa 2003 päätetyn tehtäväksiannon perusteella.

Arviointiryhmän tehtävänä oli:

- 1) suunnitella, toteuttaa ja arvioida ensimmäinen koulutusohjelmien välinen ja koulutusyksikkörajat ylittävä sisäinen ristiinarviointi ja
- 2) laatia esitys koulutusohjelmien systemaattisen ristiinarviointijärjestelmän rakentamiseksi Jyväskylän ammattikorkeakouluun.

Ensimmäiseksi arvioinnin kohteeksi valittiin liiketalouden yksikön tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. Valinta perustui koulutusohjelman vapaaehtoisuuteen ja omaan halukkuuteen. Arviointiprosessi toteutettiin kevätlukukaudella 2004 kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti. Arviointiprosessiin kuului 1) arvioinnin suunnittelu, 2) arvioitavan koulutusohjelman tekemä ohjeistettu itsearviointi, 3) arviointiryhmän tekemä arviointivierailu, 4) palautetilaisuus, 5) arviointiryhmän laatima julkinen raportti ja 6) siihen sisältyvä esitys sisäisen ristiinarviointitoiminnan systematisoinnista ja kehittämisestä.

Koulutusohjelman arviointi kohdistui koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnitteluun, opetuksen toteutukseen, tuloksiin ja opiskelijoiden oppimiseen ja koulutusohjelman toteuttamista tukeviin palveluihin ja tukitoimiin.

Arviointiryhmän mukaan liiketalouden yksikön tietojenkäsittelyn koulutusohjelman erityisiin vahvuuksiin kuuluvat koulutusohjelman moderni ja dynaaminen ilme ja sisältö, opettajien välinen tiivis yhteistyö opintokokonaisuuksien ja -jaksojen suunnittelussa ja toteutuksessa, monipuolisten opetusmenetelmien käyttö ja siihen luontevasti kuuluva tehokas verkko-oppimisympäristön hyödyntäminen sekä yksikössä säännöllisesti toteutettavat pedagogiset suunnittelupäivät. Vahvuuksia ovat myös yksikön hyvä työilmapiiri ja henkilöstön luonteva suhde opiskelijoihin, syvälliset ja toimivat, tosin vahvasti henkilösidonnaiset työelämysuhteet ja toimiva, vaikkakin dokumentoinnin puolesta vielä kehittämistä vaativa opiskelijapalautejärjestelmä.

Arviointiryhmän kehittämis ehdotukset liittyvät koulutusohjelman profiilin vahvistamiseen vaihtoehtoisia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä ja kartoittamalla mahdollisuuksia uuden, toimintaa täsmällisemmin kuvaavan spesifin tutkintonimikkeen käyttöönottoon. Arviointiryhmä esittää harkittavaksi myös koulutuksen suunnitteluprosessin systematisointia tekemällä suunnittelun lähtökohdat (koulutuksen tavoitteet) selkeiksi ja näkyviksi. Myös koulutuksen työelämysuhteiden systematisointia ja dokumentointia olisi hyvä kehittää edelleen. Arviointiryhmän esityksen mukaan koulutusohjelman luonne edellyttäisi kansainvälistymisen tehostamista. Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapahtuva t&k-toiminnan kehittäminen voisi tuoda mukanaan mielenkiintoisia uusia avauksia ja näköaloja nopeasti kehittyvään liiketalouden tietojenkäsittelyyn. Parhaimmillaan projektitoiminta saattaisi tarjota myös lisäresursseja ja -mahdollisuuksia niukkojen yksikköhintojen kanssa kamppailevalle koulutusohjelmalle. Myös opiskelijoiden ohjaustoiminnan tehostaminen ja koulutusohjelman ja tukipalveluiden (erityisesti tietohallinto) yhteistyön kehittäminen sisältyvät arviointiryhmän kehittämis ehdotuksiin.

Laatiessaan esitystä systemaattisen ristiinarviointijärjestelmän rakentamiseksi työryhmä vaiheisti arviointiprosessin rakenteen ja teki esityksen toimintatavan edelleen kehittämisestä. Esityksen mukaan: 1) arviointiryhmään on otettava mukaan opiskelijaedustus, 2) arvioitavan koulutusohjelman edustus on oltava mukana arviointiprosessin suunnittelussa, 3) arviointivierailun valmistelu on toteutettava huolellisesti, 4) vierailun toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa, 5) arviointiraportin kokoamisesta ja sen aikatauluista on sovittava täsmällisesti, 6) ristiinarviointille on varattava toiminnan edellyttämä resurssointi, 7) on laadittava pelisäännöt arviointiryhmien kokoamisesta jatkossa ja 8) on laadittava pilottivaiheen jälkeen selkeä suunnitelma millä syklillä ja miten usein koulutusohjelmat arvioidaan tulevaisuudessa.

Arviointiryhmä kehitti myös eettiset pelisäännöt sisäiselle ristiinarviointille: 1) sisäisten koulutusohjelma-arviointien ensisijaisena tarkoituksena on oppivan organisaation idean hengessä tukea koulutusohjelman, sen ydin- ja tukiprosessien, kehitystä. 2) prosessin aikana tapahtuva arviointi ja siinä annettava palaute on luonteeltaan kehittävää ja muutokseen tähtäävää, ei valvovaa, tarkastavaa eikä luokittelevaa, 3) arviointien aikana annettava palaute on luonteeltaan rakentavaa, uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja tarjoavaa. Kehittämiskeskustelut ovat arviointien tärkein työskentelymuoto, 4) arviointitilanteet ovat luottamuksellisia. Ilman luottamusta ei synny kehittämistoiminnan edellyttämää avoimuutta ja rehellisyyttä, 5) Arvioinnissa syntyvä loppuraportti on julkinen. Kuitenkin ennen tietojen julkaisemista raportti käydään läpi yhdessä arvioitavan koulutusohjelman edustajien kanssa ja asiavirheet korjataan.

Toteutettu pilottiarviointi osoitti, että vaikka se vaatii työtä ja paneutumista kaikilta osapuolilta, sen hyödyt ovat kiistattomat. Sisäinen ristiinarviointi saa arvioitavan koulutusohjelman vastuuhenkilöt kokoamaan ja analysoimaan koulutusohjelman tilannetta systemaattisesti ja edellyttää myös arvioitsijoilta huolellista paneutumista arvioitavan koulutusohjelman kysymyksiin. Se palvelee tehokkaasti ammattikorkeakoulun pedagogisen toiminnan kehittämistä lisäämällä koulutusohjelmien välistä keskustelua ja yhteistyötä, levittämällä hyviä koulutuksen käytäntöjä alalta toiselle ja tarjoamalla monipuolisia oppimisen mahdollisuuksia korkeakoulu yhteisön jäsenille. Koulutusohjelmien ristiinarviointi kehittää tehokkaasti myös korkeakoulun yhteistä laatu- ja arviointikulttuuria. Sekä arvioidun koulutusohjelman vetäjät ja asiantuntijat että ammattikorkeakoulun eri koulutus- ja asiantuntijuusaloja edustaneet arvioitsijat pitivät läpikäytyä arviointiprosessia oivallisena kehittämismäisenä.

Avainsanat:

Koulutusohjelmien sisäinen ristiinarviointi, kehittävä arviointi

Abstract

Mutka, Ulla; Ikonen, Hannu; Kataja, Jyrki; Mikkonen, Annikki;
Siitari, Maija-Liisa; Virtala, Matti; Äijänen, Tapani.

Towards ICT-BBA. The Challenge in Higher Education towards a
Combined Profession. Internal cross-evaluation report.

Jyväskylä: Jyväskylä Polytechnic, 2004, 44p.

(Reports from Jyväskylä Polytechnic, 1)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 951-830-041-0

Based on long-term international experience, interdisciplinary interaction and mutual feedback within higher education institutions can result in an exceptionally fruitful process of institutional learning and development. This is why the development of an internal cross-evaluation system was included in the quality assurance work of Jyväskylä Polytechnic. The first evaluation was implemented according to the assignment given in November 2003 by the Polytechnic's Strategic Group.

The Evaluation Team was assigned to:

- 1) plan, implement and evaluate the first internal cross-evaluation between degree programmes and educational units, and to
- 2) draw up a proposal for the development of a systematic cross-evaluation system of degree programmes at Jyväskylä Polytechnic.

The Degree Programme in Business Information Systems of the School of Business was chosen as the first target of evaluation. The selection was based on the voluntariness and interest of the degree programme. The evaluation process was implemented in Spring Semester 2004 in accordance with the principles of constructive evaluation. The evaluation process included 1) the planning of evaluation, 2) normative self-evaluation by the degree programme being evaluated, 3) an evaluation visit by the Evaluation Team, 4) a feedback session, 5) an open report by the Evaluation Team, and 6) a proposal for the systematization and development of internal cross-evaluation, included in the report.

The evaluation concerned the planning of the degree programme and its instruction, the implementation of instruction, the results, learning, and the services and support operations of the degree programme.

According to the Evaluation Team, the Degree Programme in Business Information Systems had the following key strengths: a modern and dynamic image and content, close cooperation between teachers on the planning and implementation of modules and courses, the utilization of a wide range of teaching methods, including the effective use of virtual learning environments, and the pedagogical planning days regularly arranged at the School. Further strengths of the unit include its good work atmosphere and the natural relationship between staff and students, the profound and functioning – even though strongly person-bound – relationships with working life, and an efficient student feedback system, even though its documentation process requires development.

The development proposals of the Evaluation Team were concerned with the strengthening of the degree programme's profile by developing alternative options for study and by exploring the opportunities for the introduction of a new, more descriptive degree name. The Evaluation Team also suggested a systematization of the educational planning process by making its starting points (educational goals) clear and visible. The systematization and documentation of work-life relations should also be developed further. According to the proposal, the nature of the degree programme would require more intensive internationalization. The development of R&D activities in cooperation with other active parties in the field could yield interesting new openings and perspectives to the rapidly developing degree programme. At its best, project activity could also offer additional resources and opportunities to the degree programme struggling with scarce funding. The development proposals of the Evaluation Team also included an increase in the efficiency of student counselling activities and the development of cooperation between the degree programme and the support services (particularly Data Administration).

On drawing up a proposal for the development of a systematic cross-evaluation system, the workgroup established a staged structure for the evaluation process and made a proposal for the further development of policy. According to the proposal 1) the Evaluation Team must include student representation, 2) the representatives of the evaluated degree programme must participate in the planning of the evaluation process, 3) preparation for the evaluation visit must be carefully implemented, 4) enough time is to be reserved for the implementation of the visit, 5) the compiling and scheduling of the evaluation report are to be agreed on precisely, 6) cross-evaluation has to be allocated enough resources,

7) rules for the gathering of Evaluation Teams must be established, and 8) after the pilot phase, a clear plan has to be set up to determine the cycle and frequency of degree programme evaluation in the future.

The Evaluation Team also developed ethical rules for internal cross-evaluation: 1) The primary aim of internal degree programme evaluation is to support the development of the degree programme, its core and support services, in accordance with the idea of a learning organization. 2) The evaluation and feedback provided during the process is constructive in nature and aims at development and change. The aim is neither to supervise, nor to check or classify. 3) The feedback provided during the evaluation process is constructive and offers new perspectives and alternatives. Development discussions are the most important work method of the evaluation. 4) All evaluation situations are confidential. The openness and honesty required by development activities cannot be achieved without confidentiality. 5) The final evaluation report is public. However, before publication the report is examined and factual errors are corrected together with the representatives of the evaluated degree programme.

The pilot evaluation indicated that even though the process requires a lot of work and dedication of all the parties involved, its benefits are indisputable. Internal cross-evaluation makes the persons in charge of the degree programme systematically gather information and analyze the situation of the degree programme. The members of the Evaluation Team also have to thoroughly examine all the issues involved. Evaluation strongly promotes the development of the Polytechnic's pedagogical activities by increasing dialogue and cooperation between degree programmes, by spreading good educational practices from one field to another, and by offering a wide range of learning opportunities to the members of the higher education community. The cross-evaluation of degree programmes also efficiently enhances a common quality and evaluation culture within the higher education institution.

The implementers and other experts of the evaluated degree programme, as well as the evaluators representing various fields of education and several areas of expertise within the Polytechnic, regarded the evaluation process as an excellent development tool.

Key words:

Internal programme evaluation, developing evaluation

Esipuhe

Euroopan Unionin jäsenyys ja myöhemmin eurooppalaista korkeakoulutusta integroiva Bolognan prosessi ovat vieneet korkeakoulutuksemme uuteen tilanteeseen. Suomessa on huomioitava entistä paremmin kansainvälisen kehityksen tuomat vaatimukset, myös silloin kun määrittelemme kansallisia laatutavoitteita ja laadunvarmistuksen kriteereitä. Tältä pohjalta asetettiin runsas vuosi sitten opetusministeriön työryhmä pohtimaan suomalaista arviointikäytäntöä ja sen kehittämistä. Se kartoitti eurooppalaista ja muuta kansainvälistä kehitystä, analysoi suomalaisen korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita sekä teki esityksiä suomalaisen korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaistamiseksi.

Työryhmän ehdotukset saivat korkeakoulujen lausunnoissa myönteisen vastaanoton. Niiden pohjalta korkeakoulujen arviointineuvosto valmistelee parhaillaan seuraava askelta, jolla tähdätään uskottavaan laadunvarmistusmenettelyyn suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Prosessin seuraava eurooppalainen tarkistuspiste sisältyy opetusministerikokoukseen, joka järjestetään osana Bolognan prosessia keväällä 2005 Bergenissä Norjassa.

Työryhmän alkuvuonna 2004 ilmestyneen raportin mukaan korkeakoulutuksen laadunvarmistus koostuu kolmesta elementistä: valtakunnallisesta korkeakoulupoliittisesta ohjauksesta, kansallisesta arviointitoiminnasta ja korkeakoulujen omasta laadunvarmistuksesta. Ensisijainen vastuu koulutuksen laadusta on aina korkeakoululla itsellään. Tässä raportissa esitellään yksi menettelytapa, jolla Jyväskylän ammattikorkeakoulu pyrkii varmistamaan, että sen laadunvarmistusjärjestelmä täyttää jatkossa Euroopan korkeakoulutusalueen kehittymässä olevat laadunvarmistuskriteerit. Kysymys on ammattikorkeakoulun laatujärjestelmään kuuluvasti yhdestä työkalusta, koulutusohjelmien ristiinarvioinnista. Sen ideana on, että vuorollaan arvioinnin kohteena oleva koulutusohjelma saa itsearviointinsa pohjalta systemaattisen kehittämispalautteen muiden koulutusalojen kollegoilta ja opiskelijoilta ja voi samalla hyödyntää eri aloilla hankittua pedagogista kokemusta ja näkemystä.

Kysymyksessä on siis korkeakoulun sisäinen synerginen menettely, jossa kaikki osallistujat – myös arvioitsijan roolissa toimivat – oppivat ja kehittyvät. Sen käyttöönotto perustuu kansainvälisestikin todettuun havaintoon: eri asiantuntijusalojen ja asiantuntijoiden välinen vuorovai-

kus ja keskinäinen palaute voi johtaa poikkeuksellisen hedelmälliseen institutionaaliseen oppimisen ja kehittymisen prosessiin. ”On mentävä katsomaan tarpeeksi kauas nähdäkseen olennaisen”.

Ensimmäinen ristiinarviointiprosessi, joka kohdistui tietojenkäsittelyn koulutusohjelmaan liiketalouden yksikössä, toteutettiin keväällä 2004. Tämä raportti sisältää tuon pilottihankkeen kuvauksen. Seuraavat ristiinarviointitoteutetaan syksyllä 2004 (kohteena Degree Programme in Nursing sekä Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma). Osana ammattikorkeakoulun laatujärjestelmää jatkossa toteutetaan 3-5 arviointia vuodessa niin, että jokainen koulutusohjelma arvioidaan vähintään kerran viidessä vuodessa. Ristiinarviointiprosessin kuvaus sisältää myös ajatuksen, että arviointiryhmä ja koulutusohjelma pitävät seurantakokouksen noin vuoden kuluttua arvioinnin pohjalta valittujen kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuudesta.

Ammattikorkeakoulussa nyt kehitetty (ja edelleen kehittyvä) koulutusohjelmien ristiinarviointi on sisäinen laatutyökalu, joka on rakennettu muutosta ja kehitystä tukevaksi, ei ensisijaisesti laatua varmistavaksi elementiksi. Koulutusohjelmien ajan tasalla ja laadukkaana pitämiseksi tarvitaan muutakin. Sen vuoksi tässä yhteydessä ei käytetä laadunvarmistuksesta tuttua audit-termiä, vaan halutaan korostaa menettelyn kehitettävää luonnetta.

Tavoitteet ovat monitasoisia. Tavoitteena on edellä sanotun lisäksi kehittää (1) *ammattikorkeakoulun tasolla* valmiuksia koulutuksen laatu-kriteereiden määrittelemiseksi ja strategioiden edellyttämien muutosten toteuttamiseksi koulutusohjelmissa, (2) *yksikkötasolla* koulutusohjelmien suunnittelu-, toteutus- ja arviointiprosesseja, sekä (3) *yksilötasolla* laatu-tietoisuutta ja arviointiosaamista koulutusohjelman käyttöön. Taustalla on lisäksi pyrkimys yhteisen laatu-kulttuurin vahvistamiseen ja laatutyön kansainvälistämiseen. Viimeksi mainittu asia näkyy mm. ammattikorkeakoulun tuloskortissa, jossa koulutuksen laadun kehittämisen yhdeksi tavoitteeksi on kaikissa yksiköissä asetettu oman alan kansainvälisten arviointikriteerien aikaisempaa tehokkaampi hyödyntäminen.

Jo ensimmäinen kierros osoitti, että ristiinarviointi on koulutusohjelman kehittämisvälineenä monella tapaa hyödyllinen. Ensinnäkin, se kiinnosti ja motivoi tavattomasti henkilöstöä. Sekä arvioinnin kohteeksi, että arvioitsijaksi oli suoranaista tungosta. Toiseksi havaittiin, että tällainen yhteisöllinen ja osallistava menetelmä kehittää oivallisesti laatuajattelua ja valmistaa opettajia ja muuta henkilöstöä laadunvarmistusjärjestelmän kansalliseen auditointiin. Raportista voi lukea monia muitakin hyötyjä sekä vihjeitä myönteisistä oppimiskokemuksista yli yksikkörajojen.

Pilottiarvioinnin toteuttanut arviointiryhmä – puheenjohtajanaan opettajakorkeakoulun johtaja Ulla Mutka ja sihteerinään laatupäällikkö Matti Virtala – teki ristiinarvioinnin toteuttamisen lisäksi erinomaista pioneerintyötä toteutusmallin rakentamisessa. Myös rohkeasti ensimmäiseksi arvioinnin kohteeksi ryhtynyt Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman koko henkilöstö koulutuspäällikkö Juha Tihtarisen johdolla ansaitsevat erinomaisen kiitoksen työstään.

Jyväskylässä 30.8.2004

Mauri Panhelainen

Jyväskylän ammattikorkeakoulun rehtori

1 Arvioinnin valmistelu

1.1 Sisäisen ristiinarvioinnin taustaa

Bolognan prosessin osana ollaan Eurooppaan opetusministerien johdolla luomassa eurooppalaisia käytänteitä korkeakoulujen toiminnan (opetuksen ja tutkimuksen) laadun varmistamiseksi. Toiminta kanavoituu The European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)-järjestön kautta. Syyskuussa 2003 Berliinissä järjestetyn Bolognan prosessin seurantakokouksen kommunikation mukaan tulisi kaikilla prosessiin osallistuvilla (EU-mailla) mailla olla kuvaus omasta akkreditointi-, auditointi- tai vastaavasta kansallisesta järjestelmästäan vuoteen 2005 mennessä. Samalla kommunikossa todetaan, että jokaisella instituutiolla (korkeakoululla) itsellään on vastuu omasta laatu järjestelmästäan.

Suomessa eniten kannatusta saaneen tulkinnan mukaan korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen lähtökohtana on, että korkeakouluilla on päävastuu opetuksen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan, tieteellisen tutkimuksen ja muun toiminnan laadusta. Korkeakoulujen vastuulle kuuluu myös se, että niiden tarjoama koulutus ja niiden myöntämät tutkinnot vastaavat kansainvälisiä vaatimuksia. Tätä vastuuta ilmentää korkeakouluille laissa annettu velvoite arvioida omaa toimintaansa ja osallistua ulkopuolisiin arviointeihin. Korkeakouluilla on myös vastuu siitä, että niiden toiminta on eettisesti korkeatasoista. Korkeakoulut voivat kehittää koulutuksen laatua ja laadunvarmistusta lainsäädännön ja korkeakoulupoliittisten linjausten mukaisesti.

Koulutuksen laadun kannalta on tärkeää, että korkeakouluissa määritellään laatutyön tavoitteet, menettelytavat ja prosessit, joilla tavoitteisiin pyritään ja mekanismit, joilla laatua varmistetaan. Tämä edellyttää laajaa keskustelua ja yhteisen koulutuksen laatua koskevan ymmärryksen luomista. Suomessa on lähdetty siitä, että kukin yliopisto ja ammatti-korkeakoulu voi rakentaa omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivan laadunvarmistusjärjestelmän. Tällä pyritään siihen, että laadunvarmistus ei jäisi irralliseksi toiminnaksi, vaan siinä käytettäisiin hyväksi jo olemassa olevia toimintoja ja että se olisi toimintaympäristölähtöistä. Suomalaisen korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien kehitystyössä on pidetty tärkeänä myös sitä, että ne sisältävät laatua kehittäviä elementtejä ja että laadunvarmistus kattaa koko korkeakoulun toiminnan – myös täydennyskoulutuksen, avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun koulutustarjonnan sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan.

JAMKin kehittämässä olevassa laadunvarmistusjärjestelmässä koulutusohjelmien sisäinen ristiinarviointi sijoittuu osaksi BSC-tuloskorttia. Tulokortti on rakennettu erityisesti strategioiden edellyttämien muutosten toimeenpano- ja arviointivälineeksi. Tulokortin mittarikentän rakentamisen lähtökohtana on ollut huomion kiinnittäminen JAMKin strategioiden toteutuksen kannalta keskeisiin muutostyöryhmiin ja niitä tukeviin toimintoihin. Strategiaryhmä asetti arviointia valmistelevaan työryhmän, joka linjasi ensimmäisessä kokoontumisessaan arviointiprosessia. Koulutusohjelmien arviointiprosessissa olennaista tulee olemaan muutoksen ja kehityksen tukeminen, ei niinkään sovittujen toimintojen toteutumisen varmistaminen. Koulutusohjelmien arvioinnista käytetään termiä koulutusohjelmien sisäinen ristiinarviointi. Arviointi toteutetaan kehittävän arvioinnin periaatteen mukaisesti, jossa tavoitteena on:

- a) kehittää koko ammattikorkeakoulun tasolla koulutuksen mahdollisimman korkeaa laatua
- b) kehittää konsernitasolla valmiuksia koulutuksen laatukriteereiden määrittämiseksi (pedagogisen strategian laatimiseksi)
- c) kehittää yksikkötasolla koulutusohjelmien suunnittelu- ja toimintaprosesseja valmistauduttaessa kovenemaan kansainväliseen korkeakoulutuskilpailuun
- d) kehittää koko JAMKin valmiuksia ja arviointikulttuuria tulevia laatujärjestelmien auditointeja varten.

1.2 Arviointiryhmä

JAMKin strategiaryhmä päätti asettaa Hankasalmissa 27.–28.11.2003 pidetyssä seminaarissaan BSC-mittareissa mainittua koulutusohjelmien ristiinarviointia varten arviointityöryhmän, jonka tehtävänä oli suunnitella, valmistella ja toteuttaa ensimmäinen ristiinarviointi ja laatia pohjaesitys systemaattisen koulutusohjelmien ristiinarviointijärjestelmän rakentamiseksi. Arviointiryhmän kokoonpanoa määrittäessään strategiaryhmä painotti seuraavia näkökulmia: a) ryhmässä on oltava riittävä laatutyön ja arvioitavan alan tuntemus ja b) ryhmässä on oltava asiantuntemus kaikilta ammattikorkeakoulun keskeisiltä toiminta-alueilta (koulutus, T&K-toiminta, palvelutoiminta). Koska kyseessä oli myös ammattikorkeakoulun sisäinen oppimisprosessi, tärkeänä pidettiin lisäksi sitä, että

ryhmä kykenee dokumentoimaan ja myöhemmin levittämään prosessissa syntyvät oppimiskokemukset ymmärrettävästi ja tehokkaasti.

Strategiaryhmä nimesi arviointiryhmään seuraavat henkilöt; Ulla Mutka AOKK, puheenjohtaja, Matti Virtala HO, sihteeri, Maija-Liisa Siitari, MARATA, Jyrki Kataja, LUVA, Tapani Äijänen, IT, Hannu Ikonen, KULT, Annikki Mikkonen, MARATA. Arviointiryhmä on toimeksiantonsa perusteella pitänyt kuusi kokousta

Ensimmäiseksi arvioinnin kohteeksi (kevät 2004) valittiin liiketalouden yksikön tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. Valinta perustui yksiköiden vapaaehtoisuuteen ja omaan halukkuuteen. Liiketalouden yksikössä tiedostettiin tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa tapahtuneet suuret muutokset ja haluttiin tietää, miten uudistukset olivat vaikuttaneet koulutusohjelman toimintaan ja tuloksiin.

1.3 Arviointimenetelmä

Arviointimenetelmää pohdittaessa työryhmässä käytiin laajoja ja monipuolisia keskusteluja. Pohdittiin esimerkiksi sitä, mistä lähtökohdasta koulutusohjelmien arviointia tulisi lähestyä. Esillä olivat muun muassa kyseisen toimialan kehitysnäkymät ja niiden esiin nostamat haasteet koulutukselle, ammattikorkeakoulun sisäinen kehittämisnäkökulma, ammattikorkeakoulujen (korkeakoulutuksen) kansallinen kehittämisnäkökulma, EU:n korkeakoulutuksen kehittämisnäkökulma. Nämä erilaiset lähestymistavat näkyivät erityisesti arviointiteemojen ja arviointikriteereiden yhteydessä käydyissä keskustelussa. Keskustelujen pohjana ja oheismateriaaleina työryhmä käytti muun muassa seuraavia julkaisuja:

Huttula, T. (toim.) 2002. *Ammattikorkeakoulutuksen laatuyksiköt 2002-2003*. Helsinki: Edita. Korkeakoulujen arviointineuvosto. KKA:n julkaisuja 12:2002.

Luopajarvi, T., Hauta-Aho, H., Karttunen, P., Markkula, M., Mutka, U. & Seppälä, H. 2004. *Perämerenkaaren ammattikorkeakoulu? Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi*. Helsinki: Edita. Korkeakoulujen arviointineuvosto. KKA:n julkaisuja 8:2004.

Ala-Vähälä, T. 2003. *Hollannin peili. Ammattikorkeakoulujen master-tutkinnot ja laadunvarmistus*. Helsinki: Edita. KKA:n julkaisuja 15:2003.

Työryhmässä käytyjen keskustelujen jälkeen päätettiin ensimmäisessä arvioinnissa käyttää kaksivaiheista menetelmää: arviointiryhmän tekemää arviointivierailua ja sitä edeltävää arvioitavan koulutusohjelman tekemää ohjeistettua itsearviointia. Koulutusohjelman itsearviointia täydennettiin vielä pyytämällä arvioitavalta koulutusohjelmalta kommentointia myös valittuun joukkoon AMKOTA-tilastomateriaalista poimittuja tunnuslukuja (Liite 1).

1.4 Arvioinnin teemat ja kohteet

Arvioinnin teemoja valittaessa käytiin laajaa keskustelua työryhmän sisällä. Teemojen valinta ja muotoilu perustui työryhmän jäsenten ja JAMKin arviointitraditioon, edellä mainittujen KKA:n julkaisujen antamiin taustoituksiin sekä keskustelujen aikana tarkentuneisiin käsityksiin koulutusohjelma-arviointien tarpeesta ja tavoitteista. Lopulta työryhmä vahvisti arvioinnin teemoiksi ja niitä tarkentaviksi kysymyksiksi seuraavat asiat:

1. Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

- 1.1. Miten JAMKin yhteisesti sovitut linjaukset (strategiat) ohjaavat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelua?
- 1.2. Miten yksikön omat strategiat ohjaavat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelua?
- 1.3. Miten koulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittäminen näkyy koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa?
- 1.4. Miten koulutusohjelmassa varmistetaan, että sen tavoitteet päivittyvät ja vastaavat tulevaisuuden työelämän vaatimuksia?
- 1.5. Miten koulutusohjelman opetussuunnitelmat laaditaan, kuka niistä vastaa ja ketkä osallistuvat suunnittelutyöhön?
- 1.6. Miten opetussuunnitelman toteutussuunnitelmat laaditaan ja ketkä siihen osallistuvat?
- 1.7. Miten opintokokonaisuudet ja opintojaksot suunnitellaan?

2. Koulutusohjelman opetuksen toteutus

- 2.1. Mitkä ovat opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset?
- 2.2. Miten opiskelijälähtöisyys toteutuu opetuksen toteutuksessa?
 - a) opiskelijan tavoitteiden asettelussa ja ammatillisen kehittämisen tukemisessa?

- b) opetusmenetelmien valinnoissa ja erilaisten oppimistyylien huomioimisessa?
 - c) oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentamisessa?
 - d) oppimisen tukemisessa ja ohjauksessa?
- 2.3 Miten työelämälähtöisyys toteutuu opetuksen toteutuksessa?
- 2.4 Miten työelämäyhteyksiä ja koulutusohjelman T&K-toimintaa hyödynnetään opiskelijan oppimisessa?
- 2.5 Miten koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö toteutuu?
- 2.6 Millaista on opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa?
- 2.7 Miten opintojaksojen toteutuksen ajoitus on järjestetty?
- a) mihin ajoitus perustuu?
 - b) miten ajoituksen suunnittelu on toteutettu ja organisoitu?

3. Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

- 3.1 Miten arvioidaan ja varmistetaan koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutuminen?
- 3.2 Miten työelämä osallistuu koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin?
- 3.3 Miten opintojaksojen toteutuksen arviointi on järjestetty?
- 3.4 Miten koulutusohjelmassa arvioidaan opiskelijoiden oppimista?
- 3.5 Miten arviointi- ja palautetietoa hyödynnetään koulutusohjelman kehittämistyössä?
- 3.6 Mitkä ovat seuraavat keskeiset askelmat koulutusohjelman kehittämisessä?

4. Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Alla on luettelo JAMKissa ja koulutusyksiköissä toteutettavista tukipalveluista, joita ovat:

- konsernin johdon toiminta
- yksikön ja koulutusohjelman johdon toiminta
- konsernitasolla tehtävä laatutyö
- yksikön ja koulutusohjelman oma laatutyö
- markkinointi- ja viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut

- T&K-tukipalvelut
- tietohallintopalvelut (ATK-palvelut)
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- ura- ja rekrytointipalvelut
- TAHTO-palvelut

4.1 Mitkä tukipalvelut merkittäväällä tavalla edistävät koulutusohjelman perustehtävän toteuttamista? Perustelu.

4.2 Mitä tukipalveluja pitäisi erityisesti kehittää? Perustelu.

1.5 Aikataulu

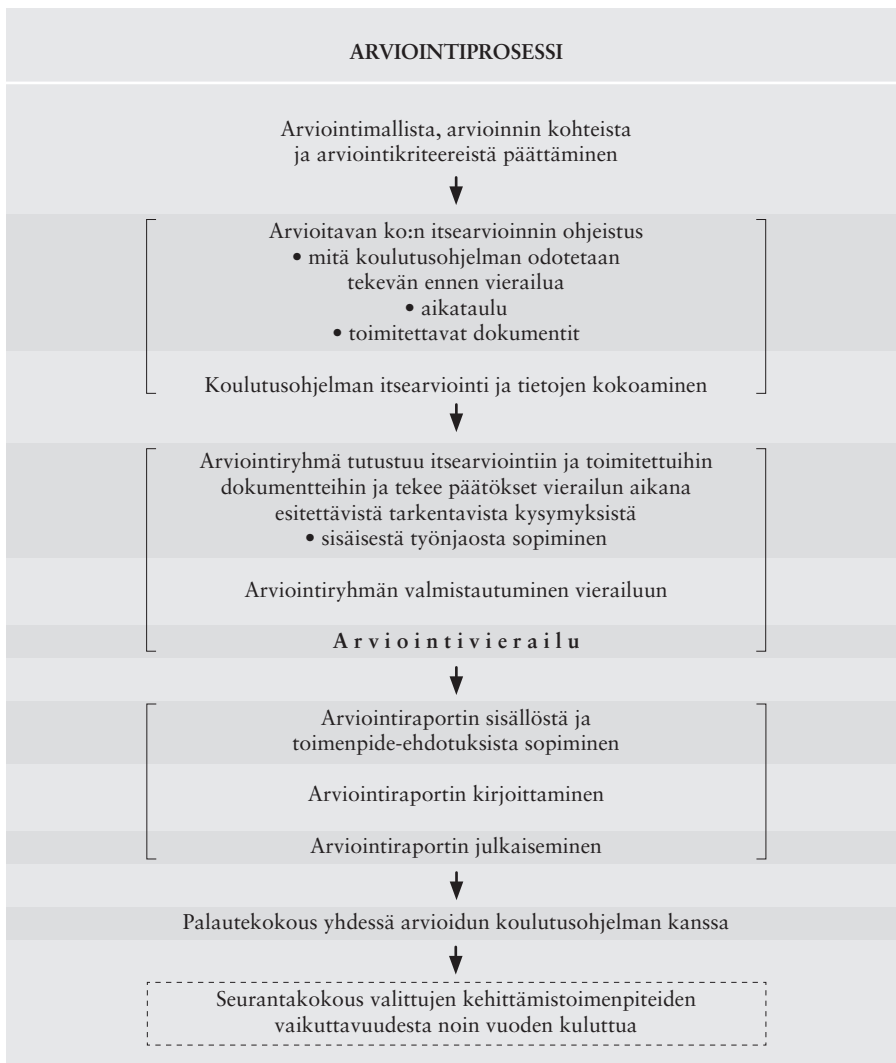
Toimeksiantonsa mukaisesti arviointiryhmän tuli saattaa työnsä loppuun kevätlukukauden 2004 aikana. Tältä pohjalta arviointiprosessin aikataulusta muodostui seuraavanlainen:

Arviointiryhmä 1. kokous	8.1.2004
Arviointiryhmä 2. kokous	4.2.2004
Arviointiryhmä 3. kokous	16.2.2004
Koulutusohjelman itsearviointi	Maaliskuu 2004
Arviointiryhmä 4. kokous	15.4.2004
Arviointivierailu	21.4.2004
Arviointiryhmä 5. kokous	30.4.2004
Arviointiryhmä 6. kokous	19.5.2004
Arviointiraportin julkaiseminen	25.5.2004
Arvioitavan koulutusohjelman palautetilaisuus	25.5.2004

2 Arviointiprosessi

2.1 Arviointiprosessin kuvaus

Työryhmä hahmotti ja mallinsi käymiensä keskustelujen perusteella arviointiprosessin seuraavalla tavalla.

Kuvio 1. Koulutusohjelmien ristiinarviointiprosessi vaiheittain.

2.2 Arvioinnin eettiset pelisäännöt

Koulutusohjelmien sisäisten ristiinarviointien eettisiksi pelisäännöiksi vahvistettiin työryhmän käsittelyssä seuraavaa:

1. Sisäisten koulutusohjelma-arviointien ensisijaisena tarkoituksena on oppivan organisaation idean hengessä tukea koulutusohjelman, sen ydin- ja tukiprosessien, kehitystä.
2. Prosessin aikana tapahtuva arviointi ja siinä annettava palaute on luonteeltaan kehittävä ja muutokseen tähtäävä, ei valvovaa, tarkastavaa eikä luokittelevaa.
3. Arviointien aikana annettava palaute on luonteeltaan rakentavaa, uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja tarjoavaa. Kehittämiskeskustelut ovat arviointien tärkein työskentelymuoto.
4. Arviointitilanteet ovat luottamuksellisia. Ilman luottamusta ei synny kehittämistoiminnan edellyttämää avoimuutta ja rehellisyyttä.
5. Arvioinnissa syntyvä loppuraportti on julkinen. Kuitenkin ennen tietojen julkaisemista raportti käydään läpi yhdessä arvioitavan koulutusohjelman edustajien kanssa ja asiavirheet korjataan.

2.3 Arvioinnin vaiheet

Koulutusohjelman ohjeistus

Koulutusohjelman itsearviointia varten työryhmä laati liitteen 2 mukaisen ohjeistuksen.

Itsearviointi

Koulutusohjelma suoritti itsearvioinnin ohjeiden mukaisesti ja toimitti itsearviointiraportin työryhmälle määräaikaan mennessä. Aineisto koostui varsinaisesta itsearviointiraportista, sen liitteenä olleista eri itsearviointiryhmien alkuperäistuotoksista sekä tunnuslukujen kommentointiosasta.

Itsearviointiraportin analyysi ja arviointivierailuun valmistautuminen

Työryhmän jäsenet tutustuivat itsenäisesti itsearviointiraporttiin, hahmottivat alustavasti koulutusohjelman vahvuuksia ja kehittämishaasteita sekä laativat havaintojensa pohjalta tarkentavia kysymyksiä. Työryhmä piti arviointivierailua valmistelevalle kokoukselle 15.4.2004, jossa sovittiin yhteisesti niistä tarkentavista kysymyksistä, joita vierailun aikana eri vastaajaryhmille esitetään sekä muista vierailun toteuttamiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä, kuten työnjaosta vierailun aikana sekä huomioiden dokumentoinnista vierailun aikana.

Arviointivierailu

Varsinainen arviointivierailu toteutettiin liitteessä 2 näkyvän ohjelman mukaisesti. Toteutuksessa olennaista oli, että arvioijat haastattelivat erikseen eri vastaajaryhmiä (johto, opettajat, opiskelijat) varmistaakseen vastausten riippumattomuuden. Vierailupäivän loppuun pidettiin vielä yhteinen tapaaminen, jossa olivat mukana kaikkien ryhmien edustajat ja jossa arviointiryhmä esitti ensikäden huomioita arvioitavasta koulutusohjelmasta, tarkensi muutamiin kysymyksiin liittyviä yksityiskohtia ja pyysi arvioitavilta arviota itse arviointiprosessista.

Arviointiraportin kirjoittaminen

Arviointiraportin kirjoittaminen varsinaisen arviointivierailun jälkeen tapahtui kaksivaiheisesti. Ensin ryhmän jäsenet kirjoittivat omat havaintonsa arvioitavasta kohteesta sekä itse arviointiprosessin kulusta ja lähettivät versionsa muiden luettavaksi. Ryhmän jäsenet tutustuivat näin syntyneeseen materiaaliin. Tämän jälkeen pidettiin arviointiryhmän kokous, jossa käytiin havaintoja läpi, valittiin niistä olennaisimmat ja sovittiin raportin toimituksellisesta linjasta.

Tämän arviointiryhmän sihteeri koosti raporttiluonnokseksi, joka jaettiin ryhmän jäsenille kommentointia varten. Lopuksi ryhmä vielä kokoontui viimeistelemään raportin sisällön.

Palautetilaisuus

Palautetilaisuudessa olivat mukana arvioitavan koulutusohjelman johdon, opetushenkilöstön sekä arvioitsijoiden edustajat. Opiskelijoiden

edustajat eivät valitettavasti päässeet mukaan tilaisuuteen sen lukukau-teen nähden myöhäisen ajankohdan takia.

Palautetilaisuus toteutettiin palautekeskusteluna, jonka rungon muo-
dostivat tämän raportin lukujen neljä ja viisi sisällöt (4. Vahvuudet ja ke-
hittämisehdotukset ja 5. Arviointiprosessin kehittämisehdotukset). Niin
koulutusohjelman vahvuuksista kuin kehittämisehdotuksista keskustelta-
essa esiin nousi teemoja, joita koulutusohjelman edustajat pitivät tärkeinä
priorisoidessaan tulevia toimenpiteitä koulutusohjelman kehittämiseksi.
(Esimerkiksi tutustuminen muiden koulutusyksiköiden käytänteisiin voisi
tuoda kehittämistyölle koulutusohjelmassa lisäarvoa, lisäksi kehittämis-
kohteina nähtiin esimerkiksi työelämysuhteiden ja ohjauksjärjestelmän
kehittäminen sekä t&k-toiminnan laajentaminen.) Palautekeskustelussa
tuli selvästi ilmi myös jo käynnistyneet koulutusohjelman kehittämisto-
imenpiteet, jotka olivat saaneet vahvistusta ja uudenlaista näkökulmaa
arviointiprosessin aikana.

Arviointiprosessin palautekeskustelussa nousi yksimielisesti esiin nä-
kemys, että itse prosessi vaatii työtä ja paneutumista kaikilta osapuolilta.
Toisaalta koulutusohjelman näkökulmasta se vaatii kokoamaan ja analy-
soimaan asioita, joiden äärelle olisi muutenkin ollut syytä pysähtyä. Kes-
kustelussa tuli esiin myös toinen sisäisen ristiinarvioinnin kiistaton etu:
se auttaa levittämään hyviä kokemuksia ja vertailemaan toimintatapoja
koulutusohjelman kokonaisnäkökulmasta. Sekä arvioitavan koulutus-
ohjelman edustajat että arvioijat pitivät läpikäytyä prosessia oivallisena
kehittämisvälineenä.

3 Arvioinnin tulokset

3.1 Yleiset havainnot arvioitavasta koulutusohjelmasta

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman missio:

”Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma profiloituu moderneihin tietojärjestelmiin ja keskittyy tietojenkäsittelyn hyödyntämiseen liiketoiminnassa niin yksilön kuin organisaationkin tasolla. Koulutusohjelman suorittanut asiantuntija voi sijoittua laajalaisesti erilaisiin it-alan esimies-, kehittämis-, suunnittelu-, ohjelmointi-, myynti-, markkinointi-, tuki- ja koulustehtäviin ja toimia yrittäjinä.”

Viime vuosina tietojenkäsittelyn koulutusohjelma on käynyt läpi merkittäviä muutoksia. Koulutusohjelmassa on ratkottu iso joukko henkilöstökysymyksiä, sillä vuoden 2000 jälkeen lähes koko koulutusohjelman henkilöstö on vaihtunut. Samalla näiden vuosien kuluessa on tuettu menestyksekkäästi uuden opetushenkilöstön pätevoitymistä ja rakennettu toimiva kouluttajatiimi. Itsearviointiraportin mukaan vielä vuonna 2003 viideltä yhdeksästä opetushenkilöstöön kuuluvalta puuttui pedagoginen pätevyys, mutta kuluvana vuonna tilanne on merkittävästi korjaantumassa: tämän vuoden jälkeen pedagogisesti päteviä opettajia on jo kahdeksan. Myös opettajien muuta kouluttautumista on tuettu. Vuoden 2004 kuluessa lisenssiaatin tutkinto tulee olemaan kahdella ja ylempi korkeakoulututkinto kuudella opettajalla. Muutokset opetushenkilöstön pätevyyksissä tarjoavat edellytykset myös nykyisen määräaikaaisuksiin perustuvan henkilöstötilanteen uudelleenarviointiin: sekä itsearviointiraportissa että keskusteluissa tuli esiin toivomus, että kelpoisuuksien täyttymisien myötä opetustehtäviin voitaisiin nimittää ihmisiä aiempaa pysyvämmiin.

Sekä itsearviointiraportissa että koulutusohjelman johdon ja opettajien kanssa käydyissä keskusteluissa nousi useamman kerran esiin kysymys koulutusohjelman yksikköhinnan pienuudesta. Vuonna 2003 aiemmin tietojenkäsittelyn koulutusohjelmalle maksettu yksikköhinnan lisäys poistettiin. Tämän jälkeen toiminnan taloudellinen perusta kiristyi entisestään, varsinkin, kun samanaikaisesti otettiin käyttöön Lutakon kampusalueella sijaitsevat uudet toimitilat. Niiden vuokra on merkittävästi aiempien toimitilojen vuokraa korkeampi. Nykyisin toimitilojen vuokra vie noin 30% nettoyksikköhinnasta huolimatta siitä, että JAMK-konserni on tukenut vuokran maksua jonkin verran.

Tulevassa kehittämistyössä lienee kuitenkin realistista lähteä liikkeelle siitä oletuksesta, että koulutusohjelman perusrahoitus ei ratkaisevassa määrin lähivuosina lisäänty ja on siksi välttämätöntä etsiä muita mahdollisuuksia rahoituspohjan laajentamiseen. Yksi mahdollisuus – joka on yhtenevä myös ammattikorkeakoulun t&k-toiminnan peruslinjausten kanssa – on rahoituspohjan laajentaminen tutkimus- ja kehittämishankkeiden kautta. Nämä hankkeet olisi pyrittävä rakentamaan niin, että perusopetus voitaisiin mahdollisimman monipuolisen projektimuotoisen toimintatavan kautta integroida hankkeisiin – toimintatapa, joka on myös yksi keskeinen kaikkien ammattikorkeakoulujen t&k-toiminnan kehittämisen peruslinjaus lähivuosina.

Keskusteluissa kävi ilmi, että opetushenkilöstö kokee vahvasti olevansa niitten yhdistelmäammattien edustajia, joiden määrä Jouko Ruissalon vuonna 2002 tekemän ennusteen mukaan räjähdysmäisesti lisääntyy. Koulutusohjelman siirtyminen Lutakkoon IT-dynamon tiloihin muiden alojen toimijoiden yhteyteen (Tiimiakatemia, IT-instituutti, Marata ja Kulttuurialan viestinnän koulutusohjelma) tarjoaa aivan uudenlaisia mahdollisuuksia kehitellä näihin yhdistelmäammatteihin pohjautuvia koulutusmahdollisuuksia sekä yhteistyöhön pohjautuvaa kotimaista ja kansainvälistä hanketoimintaa.

Oman identiteettinsä tietojenkäsittelyn koulutusohjelma löytää kuitenkin liiketalouden IT-ratkaisuista. Keskusteluissa todettiin, että muuton jälkeen suhteet muihin liiketalouden yksikön osiin on myös mietittävä ja ratkaistava käytännön toiminnan tasolla uudella tavalla. Aiemmin vuoro-vaikutus ja yhteistyö oli luontevaa, kun toimittiin samoissa tiloissa. Nyt muuton myötä uudet toimintatavat on mietittävä ja kehitettävä uudelta pohjalta.

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelmalla on nuorekas ja dynaaminen ilme ja sen koko mahdollistaa hyvin joustavan ja välittömän toimintatavan. Tämä näkyy sekä henkilöstön keskinäisissä suhteissa että henkilöstön suhteissa opiskelijoihin. Kehitystyö on lähtenyt hyvään vauhtiin, ja koulutusohjelmassa on saatu paljon aikaan pienessä ajassa. Nyt pitäisi kuitenkin pysähtyä miettimään seuraavia askeleita. Jatkossa koulutusohjelman haasteena on, maltetaanko ja osataanko vuosittain valita muutama oleellinen kehittämishanke, johon voimavarat keskitetään. Tätä edellyttää jo yksinkertaisesti resurssien rajallisuus. Toisaalta resurssikysymys pakottaa myös pohtimaan, miten asioita voitaisiin tehdä täysin uudella tavalla. Olennainen kysymys tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa (niin kuin yleisemminkin JAMKissa) on, mitä ja miten teemme valintoja

tulevaisuudessa toimintamme kehittämiseksi ja miten kohdennamme rajallisia resursseja uudella tavalla.

3.2 Tulokset teemoittain

Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

Ammattikorkeakoulun yhteiset strategiat ja linjaukset ohjaavat saatujen selvitysten mukaan koulutusohjelman suunnittelua ja toteutusta. Ohjaus tapahtuu toisaalta koko koulutusyksikön johtoryhmätyöskentelyn (koulutuspäällikkö kuuluu johtoryhmään) ja toisaalta BSC:ssa seurattavien mittareiden kautta.

Opettajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella henkilöstöllä näyttäisi olevan olemassa tieto koko JAMK:n yhteisistä linjauksista. Koulutusohjelman johdon näkemyksen mukaan konsernitason strategioista ei kuitenkaan riittävästi keskustella opetushenkilöstön kanssa. Yksikön omien strategioiden synnyttämisessä ja levittämisessä yksikön sisäisellä tavoite- ja tulosprosessilla sekä kahdesti vuodessa toistuvilla pedagogisilla suunnittelupäivillä on tärkeä rooli. Niiden aikana pyritään keskustelujen kautta etsimään yhteistä näkemystä ja profilia. Keskustelujen aikana määritty myös se, millaisia liiketalouden ammattilaisia yksikössä pyritään kouluttamaan. Itsearviointiraportin ja vierailun aikana tehtyjen havaintojen perusteella koulutusohjelmassa on nähtävissä selvää määrätietoista pyrkimystä siihen, että yksikön strategiat näkyvät koulutusohjelman toteutuksessa.

Koulutusohjelman opetuksen ja ohjauksen suunnittelu ja toteutus on organisoitu opintokokonaisuuksien ja -jaksojen ympärille rakennettujen opettajatiimien ja heidän yhteisen opetuksen suunnittelunsa perustalle. Kaikissa keskusteluissa heijastui henkilöstön välinen myönteinen vuorovaikutus, koko koulutusohjelmatiimin vuorovaikutussuhteiden hyvä toimivuus ja pienen organisaation edut muun muassa tiedotuskysymyksissä. Opintojaksojen ja opintokokonaisuuksien suunnittelussa tiimiorganisaatio toimii hyvin: opettajien välillä tehdään monipuolista yhteistyötä opintojakson toteuttamisessa. Toisaalta sekä henkilöstön että opiskelijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esiin, että opintokokonaisuuksien väliseen integraatioon ja niiden suoritusajankohtien loogisuuteen liittyviin kysymyksiin kannattaa paneutua tiiviisti.

Koulutusohjelma pyrkii määrätietoisesti vastaamaan ICT-alan nopeasti muuttuviin haasteisiin. Henkilöstön kanssa käydyssä keskustelussa

todettiin, että koulutusohjelman opetushenkilöstö kokoontuu kaksi kertaa vuodessa pohtimaan opintojaksojen ja opetussuunnitelman sisältöjä. Opetuksen ja oppisisältöjen kehittäminen on siis jatkuva prosessi, johon saadaan impulsseja työelämästä sekä opettajien projektityön että aikaisempien työelämäsuhteiden kautta. Erityisesti opettajien aikaisempien liikesuhteiden perusteella tulleet henkilökohtaiset kontaktit ovat tässä prosessissa merkittävässä asemassa. Opettajat käyvät keskustelua työelämän edustajien kanssa myös harjoittelukäyntien ja alumnitapaamisten yhteydessä.

Koulutusohjelman perusta näyttäisi olevan vahvasti opettajien keskenään käymien keskustelujen perusteella syntyneessä ammattikuvassa. Koulutusohjelman sisällöt valitaan seuraamalla alan kehitystä yritys-kontaktien kautta ja Tradenomiliiton tutkimusten perusteella. Opintokokonaisuuksien ja -jaksojen suunnittelussa koulutusohjelma ottaa huomioon myös JAMKin ja koko yksikön linjaukset, kuten esimerkiksi virtuaaliopintojen kehittäminen. Jatkossa tavoitteena voisi olla myös kansainvälisen referenssin löytäminen koulutusohjelman tavoitteille ja sisällöille. Mielenkiintoisina vertailukohteina voisivat olla esimerkiksi JAMKin kansainvälisten yhteistyökumppaneiden toteuttamat Business Information Technology -koulutusohjelmat.

Koulutusohjelman sisältö on tällä hetkellä rakennettu niin, että se pyrkii luomaan opiskelijoille laaja-alaisen osaamisen alan tehtäviin erityisenä osaamisalueena ohjelmointi. Kantavana periaatteena on, että ”kaikkea opiskellaan vähän”. Osa opiskelijoista piti laaja-alaisuutta hyvänä, toiset taas olivat sitä mieltä, että nykyisellä toteutusmallilla opiskelija ei saavuta millään osa-alueella riittävää osaamista. Kaikki opiskelijat eivät myöskään halua opiskella kaikkia nykyisin ohjelmaan kuuluvia oppisisältöjä, esimerkkinä mainittiin muun muassa painopistealueena oleva ohjelmointi. Opiskelijat toivoivat, että koulutusohjelmalla voisi olla vahvempi profiili. He kaipasivat myös enemmän tulevien toimenkuvien kartoittamista ja opiskelijoiden ohjaamista niihin.

Opiskelijoiden haastattelujen kautta syntyi vaikutelma, että koulutusohjelman sisällöiksi valikoituu sinällään toimivan, tiimeihin perustuvan kehittämisprosessin kautta ajankohtaisia ja tärkeitä alan sisäisen kehityksen esiin nostamia teemoja ilman, että niillä on – ainakaan opiskelijoille – selvää, näkyvää liittymää opiskelijoiden itselleen luomiin ICT-alan ammattiprofileihin. Opintojaksojen ja niiden sisällön nopea muuttuminen herättää opiskelijoissa epävarmuutta omien suuntautumisten valinnoissa. Tämä näkyy opiskelijoiden kommentteissa vaatimuksena opintojaksojen

paremmasta integroimisesta toisiinsa ja kritiikkinä opintojaksojen loogisen jatkumon puutteista. Koulutusohjelman pyrkimys vastata nopeasti alan muuttuviin haasteisiin on johtanut myös ristiriitoihin opiskelijoiden itselleen luomien ICT-alan ammattiprofiileiden ja koulutuksen tarjoamien mahdollisuuksien välillä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että opiskelijat kritisoiivat opettajia uraohjaustoiminnan vähäisyydestä ja puutteista sen sisällöissä. Tilannetta voisi parantaa esimerkiksi niin, että opiskelijat otettaisiin laajemmin mukaan koulutusohjelman sisällöistä ja kehittämisestä käytävään keskusteluun.

Sekä itsearviointiraportista että keskusteluista kävi selväksi, että opettajilla on vahva työelämäkokemus ja monipuoliset työelämäsuhteet, joita he myös käyttävät aktiivisesti palvelemaan niin opiskelijoiden kuin koulutusohjelman kehittämistä. Toisaalta järjestelmä näyttäisi tällä hetkellä olevan vahvasti sidottu yksittäisiin henkilöihin ja heidän kontakteihinsa. Jatkossa haasteena on järjestelmän formalisointi ja dokumentointi niin, etteivät esimerkiksi työelämäsuhteet ja niiden tarjoamat mahdollisuudet koulutuksen tavoitteista, sisällöistä, harjoittelun kysymyksistä keskustelmissa häviä yksittäisten opettajien mahdollisten työpaikan vaihdosten myötä. Yhtenä mahdollisuutena työelämäsuhteiden kehittämiseksi keskusteltiin neuvottelukuntajärjestelmän rakentamisesta työelämän ja koulutusohjelman väliseksi sillaksi.

Koulutuksen kansainvälinen kilpailukyky on koulutusohjelmassa ymmärretty niin, että koulutus vastaa kansainvälisten työmarkkinoiden vaatimuksia ja että valmistuneet voivat halutessaan siirtyä työskentelemään myös ulkomaille. Koulutusohjelman opintojaksotarjontaan on lisätty englanninkielisiä opintojaksoja ja kulttuurien tuntemukseen liittyviä sisältöjä. Myös sekä opettajien että opiskelijoiden kansainvälistä vaihtoa tuetaan. Koulutusohjelma pyrkii vastaamaan kansainvälistymisen haasteeseen myös laatutyötä kehittämällä. Koulutusohjelman edustajat toivat kuitenkin esille, että kansainvälistyminen ei ole edistynyt toivotulla tavalla, koska ”koulutusohjelmassa ei tällä hetkellä ehditä kansainvälistymään”. Arvioinnin aikana ei myöskään käynyt ilmi, miten koulutusohjelman rakenteiden ja sisältöjen kehittämisessä on otettu tai aiottu ottaa huomioon Bolognan prosessin ja laajenevan EU:n korkeakoulualan haasteet. Riittävän syvälle menevä yhteistyö valittujen kansainvälisten partnereiden (vastaavien koulutusohjelmien) kanssa voisi tuoda uusia ideoita ja avauksia myös näihin haasteisiin.

Sekä itsearviointiraportista että opettajien kanssa käydyistä keskusteluista kävi ilmi, että vaikka koulutusohjelmassa tarjotaan opintojaksoja

englannin kielellä, opettajien kansainvälinen vaihto ja kansainväliset kontaktit eivät vielä kuulu vakiintuneena osana koko organisaation toimintakulttuuriin. Kuitenkin alan toiminnallinen ydin ja sen kehitys niin tietotekniikan kuin liiketalouden osalta on hyvin kansainvälistä. Samoin koulutuksen tavoitteenasettelun on väistämättä oltava tiiviisti sidoksissa kansainvälisiin kehityskulkuihin ja innovaatioihin. Keskusteluissa kävi myös ilmi, että opettajat kokivat esimerkiksi opettajanvaihdot tai opintovierailut hankalina suurten työpaineiden vuoksi. Heidän kokemuksensa mukaan on vaikeaa järjestää esimerkiksi kahden viikon mittaista vapaata jaksoa, jolloin voisi osallistua kansainväliseen opettajavaihtoon. Asian nykyisen ja jatkuvasti vahvistuvan merkityksen vuoksi kannattaisi kansainvälisen vuorovaikutuksen systemaattiseen rakentamiseen myös opettajakunnan näkökulmasta kiinnittää jatkuvasti huomiota ja etsiä tapoja toimintamahdollisuuksien laajentamiseksi tällä sektorilla.

Koulutusohjelman opetuksen toteutus

Koulutusohjelman opetuksen toteutuksen peruslinjauksena on työelämälähtöisyys. Opettajatiimit seuraavat aktiivisesti oman sektorinsa kehitystä ja ne pyrkivät nopeasti reagoimaan ICT-alan muutoksiin. Opetusta toteutetaan osittain yhdessä yritysten kanssa. Myös yrityksille tehtävät palautekyselyt ohjaavat opetuksen toteutusta. Koulutusohjelmassa kuunnellaan opiskelijoita ja käydään hedelmällistä ja avointa keskustelua opiskelijoiden ja henkilöstön välillä.

Opiskelijoiden henkilökohtaisten ura- ja opiskelusuunnitelmien tekemisen ohjausta on kehitetty viime vuosina ja ohjauksen työtapojen edelleen kehittämiseen tullaan panostamaan jatkossakin. Koulutusohjelmassa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä ja suhtautuminen opiskelijoihin on luontevaa. Opiskelijat toimivat tiimeissä ja opiskelu on projektimaista. Viime aikoina on panostettu erityisesti PBL-menetelmän vaiheittaiseen käyttöönottoon ja levittämiseen. Kaikki koulutusohjelman opetusmateriaali on käytettävissä myös verkossa. Opiskelijat voivat valita opintoja muilta koulutusaloilta ja muista -ohjelmista, mutta opiskelijoiden aktiivisuus on tähän asti ollut vähäistä. Viime vuoden aikana on IT:n kanssa tuotettu yhteisiä opintopaketteja, jotka tulevaisuudessa tulevat suunnitelmien mukaan lisääntymään. Opiskelijat saavat palautetta omasta oppimisestaan. Sitä tulee kuitenkin osata erikseen pyytää. Ongelmia näyttäisi siis olevan siinä, että opiskelijat eivät tunne palautteen saantimenettelyjä.

Opettajat kertoivat haastatteluissa – ja se oli myös helppo huomata – että työyhteisön ilmapiiri on myönteinen ja vuorovaikutus ongelmatonta. Opetuksen suunnittelu ja toteutus sujuu vahvan yhteistyön hengessä. Myös opiskelijat kiittivät opettajien ammattitaitoa, heidän opiskelijamyönteisyyttä ja halua kuunnella opiskelijoiden toivomuksia opintojaksojen toteuttamisesta. Toisaalta opiskelijat kiinnittivät huomiota opintojaksojen integroinnin haasteeseen.

Keskustelussa opiskelijat esittivät myös ajatuksen, että koulutusohjelmaan hakeutuneita kokeneita, hyvinkin pitkän työkokemuksen ja vahvan ammattitaidon omaavia aikuisopiskelijoita ja heidän osaamistaan voitaisiin hyödyntää paremmin koulutusohjelman toteutuksessa. Yksi tulevaisuuden haasteista kaikilla aloilla onkin aikuisopiskelijoiden määrän jatkuva kasvu. Sen myötä ei vain arvioitavassa koulutusohjelmassa vaan kaikissa ammattikorkeakoulun koulutusyksiköissä kohdataan tulevana vuosina voimakas aiemmin opitun tunnistamiseen, arviointiin ja tunnustamiseen liittyvä haaste – haaste johon JAMKin jokaisessa koulutusyksikössä on vastattava tulevien vuosien aikana.

Opinnäytetyöt koulutusohjelmassa tehdään useimmiten työelämän toimeksiantoina. Opintoja toteutetaan myös työelämäprojekteina, ja harjoittelu on luonnollisesti osa työelämälähtöisyyttä. Opinnoissa tehdään lisäksi yrityskäyntejä ja käytetään vierailevia asiantuntijoita työelämästä. Sekä opettajat että opiskelijat totesivat kuitenkin työharjoittelun ohjeistamisen ja seurannan samoin kuin tiedonkulun työnantajien ja työharjoitteluun lähtijöiden välillä selkeäksi kehittämishaasteeksi. Samalla henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa todettiin, että kuluvana lukuvuotena työharjoittelun ohjaamiseen ei onnistuttu ohjaamaan riittävästi resursseja. Asia on tarkoitus korjata jo seuraavan lukuvuoden alkaessa. Yhtenä mahdollisuutena keskustelussa nostettiin esille työharjoittelun opinnollistaminen, joka käytännössä merkitsee teoreettisen ja käytännöllisen opiskelun tiivistä integrointia myös harjoittelujaksolla, siihen liittyviä oppimistehtäviä ja oppimisprosessin ohjausta. Asiaan on kiinnitetty koulutusohjelmassa jo huomiota, ja tarkoitus on, että lukuvuoden 2004–2005 kuluessa opinnäytetyöt integroidaan entistä tiiviimmin työharjoittelujaksojen sisältöihin.

Pohdittaessa opintojen valinnaisuuden kysymystä opiskelijat kävivät vilkkaan keskustelun siitä, olisiko tietojenkäsittelyn koulutusohjelmalla syytä olla useampia ammattiprofileja koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen perustana. Opiskelijat olivat sitä mieltä, että koulutusohjelmassa ohjelmoinnin opetus on erittäin hyvin järjestettyä, mutta välttämättä

kaikki eivät ole pelkästään ohjelmoinnista kiinnostuneita. Puheenvuoroissa tuli esiin tarvetta myös muunlaisten suuntautumismahdollisuuksien vahvistamiseen. Samalla toivottiin ohjauspalveluiden tehostamista nimenomaan niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla ammatillisen kokonaiskuvan rakentuminen tai omien toiveiden selkiyttäminen vaatii erityistä tukea.

Henkilöstön kanssa keskusteltaessa tuli esiin, että yleisluontoisena pidetyn tradenomi-nimikkeen muuttamisesta tai täsmentämisestä paremmin koulutuksen ominaislaatua vastaavaksi käydään valtakunnallista keskustelua (mm. it-tradenominimike on ollut esillä).

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma on siirtymässä järjestelmään, jonka perusteella kahden vuosittaisen sisäänoton (á 25 opiskelijaa) sijasta siirryttäisiin yhteen vuosittaiseen 50 opiskelijan sisäänottoon. Tämä parantaa mahdollisuuksia myös valinnaisen koulutuksen tarjontaan.

Opiskelijat esittivät toivomuksen, että hyvin toimivan opintojakso-palautteen lisäksi koulutusohjelman tiimoilta järjestettäisiin tilaisuuksia, joissa keskusteltaisiin laajemminkin koko koulutusohjelmaa koskevista kysymyksistä ja esiteltäisiin niitä opiskelijoille. Opiskelijoiden käsityksen mukaan pakolliset pohjaopinnot on integroitu onnistuneesti yhteen. Toisaalta tuli esiin profilin luomisen kaipuu ja erikoistumisen tarpeen painottaminen.

Tentti-, oppimistehtävä- ja muun sellaisen palautteen saamisen ja antamisen suhteen opiskelijat toivoivat selkeämpiä menettelytapoja. He kertoivat, että palautetta kyllä saa, jos sitä osaa kysyä, mutta palauteprosesseihin ja palautteen hakemiseen liittyvät menettelytavat kaipaivat heidän mielestään selkiyttämistä.

Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

Opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta ja sen dokumentointi on myös kansainvälisissä koulutuksen laatuksiteereissa eräs tärkeä arviointikohde. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen varmistaminen jäi tuotetun itsearviointimateriaalin ja arviointivierailun aikana käytyjen keskustelujen perusteella epäselväksi. Ilmeisesti systemaattista järjestelmää asian todentamiseksi ei ole, vaan tässäkin luotetaan koulutusohjelmalle luonteenomaisten ”epävirallisten” keskustelufoorumien toimintaan. Koulutusohjelman uskottavuuden varmistamiseksi sekä työelämän että opiskelijoiden suuntaan tähän asiaan olisi syytä jatkossa kiinnittää huomiota. Jatkossa olisi syytä kiinnittää huomiota opetussuunnitelman toteutumisen todentamiseen,

jotta varmistettaisiin koulutusohjelman uskottavuus sekä työelämän että opiskelijoiden silmissä.

Koulutusohjelmalla on, kuten jo aikaisemmin todettiin, toimivat ja kiinteät, henkilökohtaisiin suhteisiin perustuvat yhteydet työelämään, ja niiden kautta saadaan tietoa myös koulutuksen työelämävastaavuudesta. Yritysyhteistyön kautta tulevaa palautetta ja sen keruuta koulutusohjelman sisällöistä ja kehittämisestä tulisi kuitenkin järkevöittää ja systematisoida ja sille tulisi luoda dokumentointijärjestelmä. Esimerkiksi harjoittelukäyntien aikana saatujen palautteiden ja mahdollisesti syntyneiden uusien innovaatioiden hyödyntäminen jää nykyisellään liiaksi yksittäisen opettajan oman aktiivisuuden varaan. Koko JAMK:n tasolla kehitteillä oleva asiakashallintajärjestelmä Prospekti ei haastattelujen perusteella ollut tuttu koulutusohjelman edustajille. Esimerkiksi sen käyttöönottoa ja hyödyntämistä voisi pohtia yhtenä ratkaisuna kontaktien systematisointiin.

Opiskelijapalautteen rakentava vastaanotto ja sen pohjalta tapahtuva opetuksen kehittäminen on olemassa, mutta sen järjestelmällisyys ja dokumentointi puuttuu. Vaikka opiskelijapalautejärjestelmä sinällään vaikutti toimivalta, sen näkyväksi tekeminen ja kuvaaminen, miten järjestelmä käytännössä toimii ja vaikuttaa opintojen jatkuvaan kehittämiseen, voisi entisestään selkiyttää systeemiä.

Koulutusohjelmassa käydyt profiilikeskustelut ovat auttaneet koulutusohjelman opiskelijoita hahmottamaan omaa opiskelupolkuun ja tekemään suuntautumisvalintoja opinnoissaan. Päätövaiheessa olevat opiskelijat ilmaisivat kuitenkin, että ohjausta oman ammatillisen profiilin etsimisessä ja siihen liittyvien opintojen valinnassa olisi saanut olla ainakin opintojen alkuvaiheessa enemmän. Myöhemmin aloittaneiden opiskelijoiden kohdalla tilanne oli jo parempi.

Opettajat kertoivat, että ura- ja opinto-ohjauksen systemaattinen kehittäminen on käynnistetty kuluvana lukuvuotena ja sitä on tarkoitus jatkaa tulevina vuosina. Erilaiset opiskelijoille hahmoteltavat tikapuumaiset uramallit voisivat auttaa opiskelijoiden uraohjauksen kehittämistä. Ne eivät kuitenkaan saisi jäykistää koulutusohjelman muuten joustavaa toimintatapaa. Opiskelijoiden ohjauksen resurssien keskittäminen yhdelle henkilölle ja sitä kautta toiminnan vaurioherkkyys saattaa tulevaisuudessa kaivata uudelleen arviointia. Ohjaustoiminnan työnjakoa voisi toteuttaa jo nyt. Opettajiimien yhteistoiminta voisi toimia hyvänä lähtökohtana toiminnan hajauttamiselle.

Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Koulutusohjelman edustajien mielestä pääsääntöisesti tukipalvelut ovat tärkeitä koulutusohjelman toiminnalle. Päivittäisessä toiminnassa korostuvat eniten operatiiviset palvelut kuten kirjasto, opintotoimisto ja tietohallinto.

Keskustelujen perusteella JAMKin tukipalvelut, erityisesti tietohallinto ja TAHTO koettiin hieman kasvottomana ja anonyyminä organisaatiokokonaisuutena. Yhteinen käsitys oli, että tukipalvelujärjestelmä ei riittävästi ota vastaan pyyntöjä tai vie niitä eteenpäin. Palvelujen saaminen edellyttää henkilökohtaisia vuorovaikutussuhteita: ellei henkilökohtaisesti tunne ihmisiä, joiden kautta asiat tulee hoitaa ja ota häneen yhteyttä – palvelu jää saamatta.

Yhtenä ongelmana koulutusohjelman toimijat näkivät sen, että matriisiorganisaatio hahmottuu heille vaikeasti ja osittain myös työllistää kovin paljon. Keskusteluissa tuli esiin kokemus siitä, että vähäinen henkilöstö ei riitä kaikkiin niihin tehtäviin, joita osallistuminen matriisiorganisaation toimintaan tuo mukanaan. Tässä lienee syytä ainakin selvittää tilannetta koko koulutusyksikön ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelman välillä.

Myös suhteet tietohallintoon herättivät paljon keskustelua. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opettajat kokivat, että koulutusohjelman luonne edellyttää senkaltaisia erityisratkaisuja, joita koko JAMKille tarkoitettu tietohallintopalvelu ei sellaisenaan kykene tuottamaan.

Keskusteluissa nousi esiin myös halu ja mahdollisuus tarjota tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opettajien osaamista ja siihen liittyviä koulutuspalveluita koko JAMKin käyttöön.

4 Vahvuudet ja kehittämissuhteet

Tekemänsä arvioinnin perusteella arviointiryhmä korostaa seuraavia Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman vahvuuksia:

1. Koulutusohjelmalla moderni ja dynaaminen ilme ja sisältö
2. Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelussa ja toteutuksessa usean opettajan välinen toimiva yhteistyö (aihe-alueopettajatiimit)
3. Kaksi kertaa lukukaudessa toteutettavat pedagogiset suunnittelu-päivät
4. Monipuoliset opetusmenetelmät, erityisesti verkko-oppimisympäristön tehokas käyttö
5. Yksikön sisällä hyvä työilmapiiri ja henkilöstöllä luonteva suhde opiskelijoihin
6. Toimiva, joskaan ei kovin hyvin dokumentoitu opiskelijapalautejärjestelmä
7. Syväiset ja toimivat, tosin liiaksi henkilösidonnaiset työelämäsuhteet

Raportin yhteenvedona arviointiryhmä esittää harkittavaksi seuraavia kehittämissuhteita:

1. Koulutusohjelman profiilin vahvistaminen
 - vaihtoehtoisten profiilien kehittäminen
 - uuden tutkintomikkeen mahdollisuudet (esim. ICT-tradenomi).
2. Koulutuksen suunnitteluprosessin systematisointi
 - suunnittelun lähtökohdat selkeiksi ja näkyviksi.
3. Koulutusohjelman työelämysuhteiden systematisoinnin ja dokumentoinnin kehittäminen
 - työelämäpalaute koulutuksen tuloksellisuudesta.

4. T&K-toiminnan kehittäminen ja laajentaminen

5. Opiskelijoiden ohjaustoiminnan tehostaminen

- vastuunjako ohjauksessa
- opiskelijat mukaan koulutusohjelman sisältöjen suunnitteluun
- urasuunnittelun ja työharjoittelun ohjaus
- työharjoittelun opinnollistaminen
- opiskelijoiden arviointi- ja palautejärjestelmä
- uudenlaiset erityisesti ICT-alalle sopivat ohjauksen työkalut.

6. Koulutusohjelman kansainvälistymisen tehostaminen

- kansainvälisen opettajavaihdon lisääminen
- koulutusohjelmatasolla tehtävän yhteistyön syventäminen valittujen kansainvälisten partnereiden kanssa
- korkeakoulutuksen kansainvälistymisen haasteisiin vastaaminen.
- koulutusohjelman rakenteellinen, sisällöllinen ja menetelmällinen kansainvälistyminen.

9. Koulutusohjelman ja tukipalvelujen (erityisesti tietohallinto) yhteistyön kehittäminen

- keskustelufoorumien rakentaminen
- erityistarpeiden ja toimintakäytäntöjen selvittäminen.

Oleellinen kysymys tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa on, miten priorisoida ja tehdä valintoja moninaisten kehittämistarpeiden välillä ja miten kohdentaa rajallisia resursseja uudella tavalla. Koulutusohjelman olisi hyvä tehdä kehittämishankkeille kokonaisvaltainen ajoitussuunnitelma.

5 Arviointiprosessin kehittämisehdotukset

Arviointiryhmä on tehtäväksiantonsa mukaisesti pyrkinyt tietojenkäsittelyn koulutusohjelman arvioinnin rinnalla kuvaamaan itse arviointiprosessia sekä keräämään kokemuksia ja informaatiota systemaattisen koulutusohjelmien ristiinarviointijärjestelmän rakentamiseksi. Tässä raportissa kuvatus ja toteutetun arviointiprosessin kehittämiseksi arviointiryhmä esittää seuraavia kehittämistoimia toteutettaviksi arviointiprosessin parantamiseksi seuraavissa koulutusohjelma-arvioinneissa:

- 1. Opiskelijaedustus mukaan arviointiprosessin suunnitteluun ja toteutukseen**
- 2. Arvioitava koulutusohjelma mukaan arviointiprosessin suunnitteluun**
 - Esimerkiksi yksikön johtaja ja koulutuspäällikkö saatava mukaan suunnitteluun.
 - Arviointikohteet muokataan yhteissuunnittelulla sellaisiksi, että niissä huomioidaan koulutuksen eurooppalaiset laatuksiteerit, JAMKin strategiset linjaukset sekä koulutusohjelman kehityksen kannalta keskeiset teemat.
- 3. Valmistautuminen arviointivierailuun on tehtävä huolellisesti**
 - Arviointivierailun aikana kysymykset on syytä keskittää vain muutamiaan itsearviointiraportin pohjalta esiin nousevaan teemaan.
 - On syytä varautua myös vierailun aikana esiin nouseviin teemoihin ja yllätyksiin.
 - Työn- ja vastuunjako arviointivierailun aikana on selkeästi sovittava etukäteen.
- 4. Arviointivierailun toteuttamiseen on varattava riittävästi aika**
 - Arviointiryhmän esitys on 6 h.
- 5. Arviointiraportin kokoamisen organisointi**
 - Ennen arviointivierailua seuraavaa kokousta arviointiryhmän jäsenillä tulee olla käyttävissään luonnos raportista.

6. Resurssointi

- Arviointiryhmälle on nimettävä tekninen sihteeri ja hänelle varattava tarvittavat aikaresurssit.
- Arviointiryhmän jäsenille on varattava tarvittava aikaresurssi täysipainoista arviointiprosessiin osallistumista varten. Arviointiryhmän arvio tarvittavasta aikaresurssista on noin 5 työpäivää.

7. Arviointiryhmän koostumus

- On laadittava selkeät pelisäännöt, miten arviointiryhmät kootaan jatkossa.

8. Koulutusohjelmien ristiinarviointien jatkosuunnitelma

- On laadittava selkeä suunnitelma, millä syklillä ja miten usein koulutusohjelmat arvioidaan tulevaisuudessa.

Lisäksi arviointiryhmä esittää, että JAMKiin koulutetaan kaikkien yksiköiden edustajista koostuva noin 50 henkilön arvioijaresurssi, joka jatkossa suorittaa vuosittaiset koulutusohjelma-arvioinnit. Riittävän laajalla arvioijajoukolla varmistetaan se, etteivät samat arviointiryhmän jäsenet kuormitu liikaa ja toisaalta myös arviointivierailujen aikana syntyvät havainnot ja kehittämisideat leviävät tehokkaasti eri yksiköihin.

Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että tulevienkin arviointiryhmien kokoonpanot tulee rakentaa siten, että niissä on mukana vähintään yksi koko JAMKin strategiat ja kehittämisen painopistealueet tunteva henkilö. Näin taataan riittävän laaja-alaisen arviointinäkemys esilläolo arviointiprosessissa.

Liite 1

Koulutusohjelman toimintaa kuvaavien tunnuslukujen kommentointi

LITA - tietojenkäsittelyn koulutusohjelma (tiedot koottu vuoden 2003 AMKOTA-tilastoista)					
	JAMK tiko	JAMK yht	tiko kaikki AMK:it	JAMK LITA yht.	LITA kaikki AMK:it
Opiskelijamäärä					
* nuoret	205	5289	6166		
* aikuiset	86	893	1722		
* erikoistumisopinnot	17	535	110		
* avoin amk		258	204		
Hakeneet, nuoret yht.	385	6501	3805		
Muista amk:sta siir	11	126	48		
Täyttöaste, nuoret	102 %	104,2 %	105,3 %		
Keskim. opiskelu-aika v:na	3,9	4,1	4,1		
Keskeyttämisprosentti	7,8	6,8	10,6		
Yliaikaiset opiskelijat	9	145		27	
Hankkeistetut opinnäytetyöt	34 /40	879/1010		197/230	
Valm. vaiheessa työllistyneet	67 %	66 %		68 %	
Opiskelijoiden kv-liikkuvuus					
* lähtevät (pitkät ja lyhyet yht.)	8	324		66	
* tulevat (pitkät ja lyhyet yht.)	0	158		55	
Suoritettut virtuaali-ov:t	502	4510		1086	
Ulkopuol.opinnot, opisk. lkm	4	292		71	
* toinen amk, ov:t	4	260		18	
* yliopisto, ov:t	0	281		77	
* muu opl, ov:t	0	206		12	
* ulkomaalainen opl, ov:t	55	2271		949	
Opetushenkilöstö, lkm	6	296,1	280,3		
* päätoimiset %:na	100	93,1	94,4	90,7	91,7
* sivutoimiset %:na	0	2,9	1	3,3	3
* ostopalv. %:na	0	1,6	3	4,5	3
* luennoitsijat %:na	0	2,4	2	1,5	2
Päätoimisista, lkm	6	275,7	264,6		
pedag. koul. %:na	66,7	91,3	74	80	82,7
tohtorin tutkinto %:na	0	5,8	1,6	5,7	4,4
lisenssiaatin tutkinto %:na	33,3	11,2	6,7	6	8,5
ylempi kk-tukt. %:na	33,3	72,1	67	79,7	78
alemoi kk-tukt. %:na	16,7	3,3	8,6	2,9	3,8
muu %:na	16,7	7,6	16,8	5,7	5,4
Henkilöstön kv-liikkuvuus					
* lähtevät (pitkät ja lyhyet yht.)	0	240		29	
* tulevat (pitkät ja lyhyet yht.)	0	77		5	
Opisk. /päätoiminen opettaja	48,5	22,4	29,8	32,3	26,7

Liite 2

LITAn tietojenkäsittelyn ko:n sisäinen ristiinarviointi

Pyydämme koulutusohjelmaa suorittamaan JAMKin BSC-tuloskortin seurantaan liittyvään koulutusohjelmien sisäiseen ristiinarviointiin liittyen seuraavat toimenpiteet:

1. Koulutusohjelman itsearvioinnin suorittaminen

Ennen varsinaista arviointiryhmän suorittamaa arviointivierailua koulutusohjelma suorittaa itsearvioinnin annettujen teemojen ja itsearviointikysymysten avulla (liite 1) ja tuottaa tuloksista itsearviointiraportin (Max. 10 sivua liitteinen, A4).

Itsearviointi suoritetaan kaksivaiheisena:

Vaihe 1:

a) Opettajat ja muu henkilöstö (esim. projektiryöntekijät) antavat omat vastauksensa itsearviointikysymyksiin.
b) Opiskelijat antavat omat vastauksensa itsearviointikysymyksiin niiltä osin kuin niihin opiskelijan näkökulmasta pystyy vastaamaan.

Tiedonkeruutapa on yksikön itsensä päätettävissä, mutta suositeltava helppo tapa on koota ryhmä opettajia koolle ja tuottaa henkilöstön vastaukset kysymyksiin ryhmätyönä. Vastaavasti eri vuosikurssin opiskelijoista koottu ryhmä tuottaa opiskelijoiden vastaukset.

Molempien ryhmien vastauksista kootaan kirjallinen yhteenvedo, jotka liitetään varsinaiseen itsearviointiraporttiin liitteinä.

Vaihe 2:

Koulutusohjelma kokoaa henkilöstön ja opiskelijoiden vastausten perusteella varsinaisen itsearviointiraportin (Huom! laajuus) ja toimittaa sen liitteinen arviointiryhmälle.

Itsearviointiraportin liitteinen on oltava arviointiryhmän käytettävissä varsinaiseen arviointivierailuun valmistautumista varten viimeistään perjantaina 2.4.2004. Raportti toimitetaan sähköisessä muodossa Matti Virtalalle ko. päivään mennessä.

2. Koulutusohjelman toimintaa kuvaavien tunnuslukujen kommentointi

Tämän ohjeistuksen liitteenä on kokoelma koulutusohjelman toimintaa kuvaavia tunnuslukuja (liite 2). Arvioitava koulutusohjelma toimittaa arviointiryhmälle analyysin (max 2 sivua, A4) tunnuslukujen taustalla vaikuttavista ilmiöistä ja toimenpiteistä, joihin lukujen perusteella on ryhdytty. Analyysin tekemiseen osallistuu henkilöstö koulutuspäällikön johdolla. Analyysi palautetaan itsearviointiraportin palautuksen yhteydessä viimeistään perjantaina 2.4.2004.

3. Arviointivierailun käytännön järjestelyt

Varsinainen arviointivierailu suoritetaan keskiviikkona 21.4.2004 klo 12–16.

Koulutusohjelma järjestää tarvittavat tilat arviointiryhmän käyttöön ja huolehtii, että haastateltavien ryhmien edustajat ovat paikalla sovittuna aikana. Arviointivierailun ohjelma liitteenä (liite 3).

4. Palautekokouksen organisointi

Koulutusohjelmien sisäiseen ristiinarviointiprosessiin kuuluu myös varsinainen palautteenantotilaisuus arvioidulle koulutusohjelmalle. Tilaisuudessa arviointiryhmä raportoi arvioinnin tulokset ja esittelee kehittämissuhteet. Samalla suoritetaan arviointiprosessin meta-arviointi.

Koulutusohjelma järjestää ajan ja tilan palautekokoukselle. Tikon palautekokous järjestetään toukokuussa 2004. Tarkempi aika sovitaan arviointivierailun yhteydessä.

jatkuu..

Arviointivierailun ohjelma

Arvioitavat ryhmä haastatellaan erikseen alla olevan aikataulun mukaisesti:

Klo	Arvioitava ryhmä	Paikalla
12.00–12.50	Koulutusohjelman johto	Yksikön johtaja Koulutuspäällikkö + muu ?
13.00–13.50	Henkilöstö	Opettajia + muu henkilöstö (yht. n. 5 henkilöä)
14.00–15.00	Opiskelijat	n. 5 opiskelijaa eri vuosikursseilta
15.00–15.30	tauko	
15.30–16.00	Arviointiryhmän pikapalaute arvioinnista	Kaikki arviointiin osallistuneet

Haastattelutilan tulee olla riittävän suuri, että se mahdollistaa yli kymmenen hengen useita tunteja kestävä työkentelyn.

Suotavaa olisi, jos arviointiryhmän käytettävissä olisi työkentelytilassa virvokkeita, kahvia ja teetä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja

1

Mutka, Ulla; Ikonen, Hannu; Kataja, Jyrki;
Mikkonen, Annikki; Siitari, Maija-Liisa;
Virtala, Matti; Äijänen, Tapani 2004.

Kohti ICT-Tradenomia. Haasteena koulut-
taminen korkea-asteen yhdistelmäamat-
tiin. Koulutusohjelmien ristiinarviointi-
raportti. Jyväskylä.

Liiketalous

Myynti ja Jakelu

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 207, 40101 Jyväskylä

Rajakatu 35

40200 Jyväskylä

Puh. (014) 444 67 57

Faksi (014) 444 67 00

Sähköposti: kirjasto@jypoly.fi

www.kirjasto.jypoly.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ POLYTECHNIC

PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. (014) 444 66 11
Faksi (014) 444 66 00
Sähköposti: jamk@jypoly.fi

Kulttuuriala
School of Cultural Studies

Liiketalous
School of Business

Tekniikka ja liikenne
School of Engineering and Technology

Informaatioteknologian instituutti
School of Information Technology

Luonnonvarainstituutti
School of Natural Resources

Sosiaali- ja terveysala
School of Health and Social Care

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
School of Tourism and Services Management

Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Vocational Teacher Education College